

Uusia näyttöön perustuvia välineitä lapsen osallistumiseen kuntoutumisessa

TEKSTI:

Nea Vänskä, lehtori, Metropolia AMK
nea.vanska@metropolia.fi

Salla Sipari, yliopettaja, Metropolia AMK

Kirsi Pollari, erityisasiantuntija,
Lastensuojelun Keskusliitto

Lapsen edun toteutumiseksi kuntoutuksen käytännöissä on mahdollistettava lapsen osallistuminen ja vaikuttaminen YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti. Lapsen oikeus osallistua kuntoutukseensa (LOOK)-lapsen edun arviointi- hankkeessa lapset, vanhemmat ja ammattilaiset kehittivät yhdessä uusia toimintatapoja ja välineitä, jotka vahvistavat lapsen osallistumista, aktiivista toimijuutta ja yhteistoimijuutta. Osana hankkeen kehittämistoimintaa toteutettiin haastattelututkimus, jossa kuvataan lapsen osallistumista ja toimijuutta vahvistavan kuntoutuksen hyvän käytännön tekijöitä vaativaa lääkinällistä kuntoutusta saavien lasten (N=6), vanhempien (N=4) ja kuntoutuksen ammattilaisten (N=30) näkökulmista (Sipari, Vänskä & Pollari 2017a).

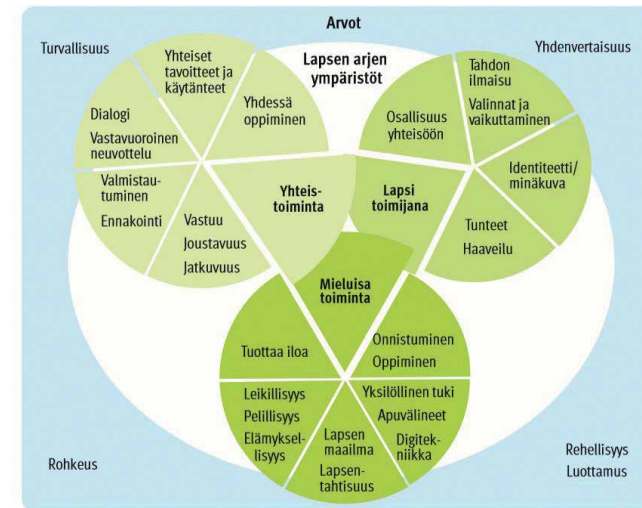
Tutkimuksen tulosten perusteella lapsen osallistumista ja toimijuutta vahvistavassa kuntoutuksessa on lähtökohtana lapselle merkityksellinen toiminta arjessa. Merkityksellinen

toiminta mahdollistuu kolmen elementin kautta: lapsi toimijana, mieluisa toiminta ja yhteistoiminta (ks. kuvio).

Ensimmäinen elementti, lapsi aktiivisena toimijana, tarkoittaa sitä, että kuntoutuksen hyvässä käytännössä lapselle mahdollistetaan oman tahdon ilmaisu, vaikuttaminen ja valintojen tekeminen sekä osallistuminen hänelle tärkeään yhteisöön kuten kaveriporukkaan. Lapsen toimijuutta tukee se, että lapsen tunteet ja haaveet huomioidaan sekä vahvistetaan lapsen myönteistä minäkuvaa.

Mieluisa toiminta toisena keskeisenä elementtinä ohjaa toimintaa iloa sekä onnistumisen ja oppimisen kokemuksia tuottavaksi, lapsentahtiseksi ja lapsen maailmaan kiinnittyväksi. Mielikuvitus, pelillisuus ja elämyksellisyys toiminnassa ovat lapsen osallistumista vahvistavia tekijöitä. Mieluisan toiminnan ydintekijöitä on myös lapselle annettava yksilöllinen tarpeisiin vastaava tuki, johon liittyvät myös sopivat apuvälineet ja digiratkaisut.

Kolmantena elementtinä yhteistoiminta edellyttää lapsen, perheen ja ammattilaisten kumppanuutta, jossa on yhdessä sovittu toiminnan tavoitteet, käytänteet ja vastuut. Yhteistoiminta kehittyy yhteisen oppimisen kautta ja rakentuu vastavuoroisessa neuvottelussa ja dialogissa huomioiden joustavasti lapsen ja perheen yksilölliset voimavarat. Valmistautumista ja ennakoitua tukevat toimintatavat mahdollistavat lapsen osallistumista yhteistoiminnassa.

Nämä kolme keskeistä elementtiä ovat vuorovaikutteisia ja sidoksissa tilanteeseen ja siihen missä ympäristössä toiminta tapahtuu. Tämä tarkoittaa sitä, että eri tilanteissa hyvän käytännön ydintekijöitä painotetaan eri tavoin tarpeiden mukaan. Tutkimuksen tuloksissa painottuu vahva arvopohja, jolle lapselle merkityksellistä toimintaa mahdollistava hyvä käytäntö rakentuu (ks. kuvio).

Lapsen osallistumisen ja toimijuuden arvostaminen, ammattilaisten osaaminen ja resurssit sekä lapsen toimijuutta ja osallistumista vahvistavat hyvät käytännöt mahdollistavat lapsen edun mukaisen kuntoutumisen toteutumista. Lapsen

edun punninta kuntoutuksessa toteutetaan lapsen, perheen ja ammattilaisten kumppanuudessa ja yhdessä neuvotellen.

Tutkimuksen tuloksia hyödyntäen LOOK-hankkeessa kehitettiin Lapsen Metku-välineet, joiden tarkoituksena on mahdollistaa lapselle merkityksellistä toimintaa kuntoutumisessa. Yksilöllisesti ja tarpeiden mukaan joustavia lapsen Metku-välineitä käyttävät lapsi, perhe ja ammattilaiset yhdessä. Lapsen Metku-välineet on kuvattu sähköiseen julkaisuun, josta ne voi poimia hyödynnettäväksi kuntoutumisen käytäntöihin lapsen hyväksi (Sipari, Vänskä & Pollari 2017b). ■

LOOK-hanke (2015–2017) toteutui Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Lastensuojelun Keskusliiton yhteistyönä, ja sitä rahoitti Kela. Hankkeen kehittämistoimintaan osallistui vaativaa lääkinällistä kuntoutusta saavia lapsia, lasten vanhempia ja asiantuntijoita moniammatillisesti eri sektoreilta.
Lue lisää: look.metropolia.fi

LÄHTEET:

- Sipari S, Vänskä N, Pollari K. 2017a. Lapsen edun toteutuminen kuntoutuksessa. Osallistumista ja toimijuutta vahvistavat hyvät käytännöt. Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 5. Kela.
Sipari S, Vänskä N, Pollari K. 2017b. Lapselle merkityksellinen toiminta kuntoutumisessa – Lapsen Metkut. Lapsen oikeus osallistua kuntoutukseensa – Lapsen edun arviointi (LOOK)-hanke. Saatavissa osoitteessa: metropolia.e-julkaisu.com/lapsen-metkut